

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 355

София, 22.04.2016 г.

Върховният касационен съд на Република България, Търговска колегия, Първо отделение, в закритото заседание на двадесет и четвърти февруари през две хиляди и шестнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Дария Проданова

ЧЛЕНОВЕ: Емил Марков

Ирина Петрова

при секретаря..... и с участието на прокурора, като изслуша докладваното от съдията Емил Марков т. д. № 1953 по описа за 2015 г., за да се произнесе взе предвид:

Производството е по реда на чл. 288 ГПК.

Образувано е по две касационни жалби /първоначална и насрещна/ от страните по спора, по съществуто на който е било постановено решение № 2381/10.XII.2014 г. на Софийския апелативен съд, ГК, 8-и с-в по гр. дело № 2669/2014 г.

Касационната жалба с вх. № 297 от 12.I.2015 г. на ищцата Р. П. А. от София, подадена чрез нейния процесуален представител по пълномощие от САК, е против частта от това въззивно решение, с която прекият ѝ иск срещу ответното застрахователно акционерно д-во „А.”-София е бил отхвърлен – като погасен по давност - за разликата над 25 500 лв. и до предявения като частичен негов размер от 50 000 лв., така и в частта, с която А. е била осъдена да заплати на този застраховател разноски в размер на сумата от 4 037.60 лв.

Оплакванията на касаторката А. са за необоснованост и постановяване на въззивното решение в атакуваните негови части както в нарушение на материалния закон, така и при допуснати от състава на САС съществени нарушения на съдопроизводствени правила. Поради това се претендира частичното му касиране и постановяване на съдебен акт по съществуто на спора от настоящата инстанция, с който прекият ѝ иск с правно основание по чл. 226, ал. 1 КЗ да бъде уважен: с допълнително присъждане на още 24 500 лв. /или общо 50 000 лв./, а на основание чл. 38, ал. 2, във вр. ал. 1, т. 2 ЗА да се присъди в полза на процесуалния ѝ представител по пълномощие дължимото му възнаграждение, вкл. и за осъществено представителство пред касационната инстанция.

В изложението си по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК А. обосновава приложно поле на касационния контрол с едновременното наличие на предпоставките по т. 1 и по т. 3 на чл. 280, ал. 1 ГПК, изтъквайки, че с първата от атакуваните части от решението си САС се е произнесъл в противоречие с практиката на ВКС, обективизирана в 5 постановления по реда на чл. 290 ГПК решения на отделни състави от неговите гражданска и търговска колегии, по единнадесет правни въпроса, както следва:

1./ Прекъсва ли предявяването на частичен иск погасителната давност за разликата до пълния му размер и тече ли погасителна давност за същата разлика до изтичането на сроковете по чл. 214 ГПК?;

2./ Прекъсва ли първоначалното предявяване на иска за целия му размер погасителната давност за изменените в хода на процеса суми, ако до първото по делото заседание размерът на иска е първоначално намален, а впоследствие увеличен, но в рамките на първоначалния му размер и при условията на чл. 214 ГПК?;

3./ Към кой момент трябва да се извърши преценката за изтичане на погасителната давност спрямо вземанията /сумите/, за които по реда на чл. 214 ГПК е изменен размерът на първоначално предявения по делото иск с правно основание чл. 45 ЗЗД?;

4./ Към кой момент трябва да се извърши преценката за изтичане на погасителната давност спрямо вземанията /сумите/, за които по реда на чл. 214 ГПК е увеличен размерът на частично предявения по делото иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД?;

5./ Представлява ли изменението на размера на иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД - негово увеличаване или намаляване, предявяване на нов иск, различен от вече предявения?;

6./ Представлява ли увеличението на размера на частичен иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД, извършено в границите на цялото вземане, предявяване на нов иск, различен от вече предявения?;

7./ В сроковете по чл. 214 ГПК тече ли давност за разликата между размера на частичния иск и с правно основание по чл. 45 ЗЗД и цялото вземане?;

8./ Трябва ли да се приеме, че в предявен частичен иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД, ако искът е предявен първоначално в пълния си размер, впоследствие е уточнен като частичен /за част от цялото вземане/, а преди първото по делото заседание /в сроковете по чл. 214 ГПК/ размерът на иска е окончателно уточнен, като размера на частичната претенция е бил увеличен, а този на първоначално заявената е намален?;

9./ Трябва ли да се счита, че е предявен частичен иск, ако в доклада си по делото по чл. 146 ГПК първостепенният съд е „възприел и отразил” иска в първоначално посочения и предявен пълен размер и не се е произнесъл по молбата за частичния иск, а преди първото по делото заседание ищецът с писмена молба окончателно е „изменил и прецизирал”

размер на иска, по което изменение има произнасяне на съда, или трябва да се счита, че молбата за изменение, по която има произнасяне от съда, е единственото годно процесуално изявление на ищеца?;

10./ Когато е предявен иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД, тече ли погасителна давност за сумата над размера на предявения иск, ако със сумата бъде увеличен размера на иска до приключване на съдебното дирене в първата инстанция?;

11./ Когато е предявен иск с правно основание по чл. 45 ЗЗД, тече ли погасителна давност за сумата над размера на предявения иск, ако със сумата бъде увеличен размер на иска при условията и в сроковете по чл. 214 ГПК?

По реда на чл. 287, ал. 1 ГПК ответното по касация застрахователно акционерно д-во „А.”-София писмено е възразило чрез своя юрисконсулт както по допустимостта на касационното обжалване, така и по основателността на оплакванията за неправилност на постановеното от САС решение в атакуваната от А. негова отхвърлителна част, претендирайки за потвърждаването му. Инвокирани са доводи, че нито едно от приложените решения на състави от ВКС, постановени по реда на чл. 290 ГПК, не е релевантно към процесния случай.

Съответно насрещната касационна жалба на софийското застрахователно акционерно д-во „А.” е против онази част от същото въззивно решение, с която – при изрично направено в отговора му по исковата молба възражение по чл. 111, б. „в”, предл 2-ро ЗЗД за изтекла кратка погасителна давност по отношение претенцията за лихва - търговецът настоящ касатор е бил осъден, на основание чл. 86, ал. 1 ЗЗД-във вр. чл. 226, ал. 1 КЗ, да заплати на Р. П. А. от София законна лихва, считано от датата на процесното ПТП /29 февруари 2008 г./ върху главницата на присъденото обезщетение за понесени неимуществени вреди от смъртта на майка ѝ З. Ал. С. в размер на 25 500 лв. (двадесет и пет хиляди и петстотин лева) и до окончателното ѝ изплащане.

Поддържайки общо оплакване за неправилност /незаконосъобразност/ на въззивното решение в атакуваната негова осъдителна част - единствено по отношение присъдената от датата на процесното ПТП законна лихва върху дължимото обезщетение от 25 500 лв., застрахователят касатор претендира частичното му касиране и постановяване на съдебен акт по съществуващото на този спор от настоящата инстанция, с който „да се приложат последиците от своевременното възражение за давност по отношение на искането за лихви”.

В изложение по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК към насрещната си касационна жалба застрахователят неин подател обосновава приложено поле на касационното обжалване единствено с наличието на предпоставката по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК, изтъквайки, че с атакуваната осъдителна част от решението си по чл. 86, ал. 1 ЗЗД /досежно присъдената законна лихва,

считано от датата на процесното ПТП/ Софийският апелативен съд се е произнесъл в противоречие с практиката на ВКС, обективизирана в две постановления по реда на чл. 290 ГПК решения на отделни състави от двете отделения на неговата търговска колегия (Р. № 69/8.VI.2011 г. на I-во т. о. по т. д. № 685/2010 г. и Р. № 97/6.VII.2009 г. на II-ро т.о. по т. д. № 745/08 г.), по следния материално- и процесуалноправен въпрос: За началния момент на претендирана законна лихва върху главницата на обезщетение, предмет на прекия иск по чл. 226, ал. 1 КЗ, при своевременно направено с отговора по исковата молба възражение за погасяване на такава претенция по давност за период, предшестващ с три години датата на завеждане на делото?

По реда на чл. 287, ал. 1 ГПК ответницата по насрещната касационна жалба Р. П. А. писмено е възразила чрез своя процесуален представител по пълномощие от САК единствено по допустимостта на касационния контрол, инвокирайки довод, че с последващото, постановено по реда на чл. 250 ГПК, решение № 270/16.II.2015 г. по същото дело Софийският апелативен съд изрично е могъл да констатира, че: „възражението за давност на лихвите е въведено за първи път едва във въззивната жалба, следователно същото е преклудирано и като такова изобщо не е предмет на делото, т. е. съдът не дължи произнасяне в тази насока”.

Конституираните в процеса като трети лица-помагачи на застрахователя – И. Б. В. от [населено място], [фирма]-София, както и [фирма]-София, не са ангажирали свои становища нито по допустимостта на касационния контрол, нито по основателността на оплакванията за неправилност на постановеното от САС решение в отделните атакувани негови части, развити във всяка от двете касационни жалби, подадени от страните по спора.

Върховният касационен съд на Републиката, Търговска колегия, Първо отделение, намира, че като постъпили в пределите на преклузивния срок по чл. 283 ГПК, съответно по чл. 287, ал. 2 ГПК, и подадени от надлежни страни във въззивното пр-во пред САС, както касационната жалба на Р. А., така и насрещната касационна жалба на застрахователя [фирма]-София, ще следва да се преценяват като процесуално допустими.

Съображенията, че в случая е налице приложно поле на касационното обжалване, са следните:

1. По касационната жалба на ищцата Р. А.:

Съгласно т. 2 от задължителните за съдилищата в Републиката постановления на ТР № 1/9.XII.2013 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. дело № 1/2013 г., въззивният съд не следи служебно за допуснати от първата инстанция процесуални нарушения при докладване на делото. Ето защо, само в случай, че въззивната жалба съдържа обосновано оплакване за допуснати от първоинстанционния съд нарушения на съдопроизводствени правила във връзка с доклада, въззивният съд дължи даване на указания на

страните относно възможността да предприемат тези процесуални действия по посочване на относими за делото доказателства, които са пропуснали да извършат в първата инстанция поради неточност на доклада и дадените указания. В настоящия случай обаче, въззивната жалба на застрахователното акционерно д-во „А.“ съдържа само общо /бланкетно/ оплакване за допуснати от първостепенния съд процесуални нарушения във връзка с доклада по делото, отнасящи се до първоначално предявения осъдителен иск, трансформирането му в частичен и последвалото негово увеличаване до половината от размера на цялото вземане за обезщетение за неимуществени вреди, претендирани по реда на чл. 226, ал. 1 КЗ /а не на основание чл. 45 ЗЗД, както касаторката А. погрешно сочи в изложението си по чл. 284, ал. 3 ГПК към жалбата/. Базисното твърдение на застрахователя въззивник, че с процесуалните нарушения на първостепенния съд при воденето на процеса била накърнена възможността на останалите участници в производството ефективно да организират защитата си и „навременно да упражнят процесуалните си права“, не се обосновава с погрешни указания на този съд към него, произтичащи от конкретния доклад по делото, според който прекият иск на А. е за сума в размер на 100 000 лв. без каквото и да е отбелязване, че същият се предявява като частичен. Ето защо правният въпрос с пореден номер 9 от изложението на касаторката към жалбата ѝ няма характера на такъв, който да е от значение за изхода на делото, по което е било постановено атакуваното решение на САС. Що се отнася до останалите 10 правни въпроса, те - след надлежното им уточняване – могат да бъдат сведени до единствения релевантен за изхода на делото правен въпрос дали предявяването на осъдителния иск като частичен спира и прекъсва давността по отношение на непредявената част от вземането, вкл. и в хипотезата на допустимо по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК увеличаване на размера на първоначално предявения частичен иск.

Както касаторката изрично посочва в изложението по чл. 284, ал. 3 ГПК към жалбата си /л. 22/, „налице е противоречива практика на ВКС по чл. 290 ГПК за прилагане на института на погасителната давност по отношение на увеличения размер на иска“. В процесния случай достатъчно е обстоятелството, че и постановилият атакуваното решение състав на САС се е натъкнал на необходимостта от уеднаквяване на практиката на ВКС, обективизирана в постановени по реда на чл. 290 решения на отделни състави от неговата търговска колегия. Това противоречие е най-ясно очертано между решение № 610/9.XII.2008 г. на I-во т.о. по т. д. № 391/08 г. и посоченото в обстоятелствената част на същата касационна жалба /страници 13 и 4, т.т. 4.1 и 5.1/ решение № 22/14.VII.2010 г. на I-во т.о. по т. д. № 428/09 г. Така с последното е било прието, че: „Хипотезата, при която заявеният частичен иск е уважен с влязло в сила решение и в отделно производство е предявен иск за разликата до пълния размер на

вземането, не е идентична със случаите на допуснато увеличение на иска по реда на чл. 214 ГПК”, какъвто именно е и процесният случай.

Отделно от гореизложеното ще следва да се има предвид, че с т. 1 от ТР № 5/5.IV.2006 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. дело № 5/2005 г., т.е. все още при действието на ГПК (отм.), е било отклонено предложение на Председателя на ВКС за постановяване на тълкувателно решение по въпроса дали предявяването на частичен иск и неговото уважаване спира и прекъсва погасителната давност за цялото вземане. При изричната разпоредба на чл. 292 от сега действащия процесуален закон (в сила от 1.III.2008 г.), е наложително същият правен въпрос да бъде повдигнат отново: предвид създадената по реда на чл. 290 ГПК противоречива практика на ВКС по него, обективизирана в цитираните по-горе две решения на състави от първото отделение на неговата търговска колегия, но също и между решение № 97/6.VII.2009 г. на състав на II-ро т.о. по т. д. № 745/08 г. и решение № 210/3.VI.2011 г. на състав на III-то г.о., постановено по гр. дело № 1010/2010 г. – от една страна, като съзвучни с Р. № 610/2008 г., а – от друга, решенията №№: 9/7.III.2011 г. на I-во т.о. по т. д. № 406/2010 г. и 42/25.VI.2011 г. на I-во т.о. по т. д. № 171/2011 г., споделящи решаващите мотиви на решение № 22/2010 г.

2. По насрещната касационна жалба на застрахователя [фирма]-София:

С атакуваното въззивно решение е било прието, че законната лихва върху присъденото на основание чл. 226, ал. 1 КЗ (отм.) обезщетение се дължи от датата на процесното ПТП /29.II.2008 г./, а с постановеното по реда на чл. 250 ГПК допълнително решение № 270/16.II.2015 г. по същото дело по описа на САС, че възражението на ответника застраховател за изтекла специална /кратка/ погасителна давност по отношение на законната лихва върху претендираното срещу него с прекия иск застрахователно обезщетение въобще не следва да се слуша, щом като е било направено едва във въззивната му жалба и следователно е преклудирано.

От фактическа страна обаче може да се констатира, че на лист 139 от първоинстанционното дело, в т. 3, изр. 2-ро от отговора си по исковата молба /вх. № 44642 от 15.IV.2013 г./, застрахователното акционерно дружество „А.” надлежно е заявило: „Отделно възразяваме за изтекла погасителна давност по отношение на търсената законна лихва от датата на произшествието”. Констатацията налага извод, че в случая е налице предпоставката по т. 1 на чл. 280, ал. 1 ГПК за допустимост на касационния контрол, тъй като произнасянето на САС по съществуващото на акцесорния иск с правно основание по чл. 86, ал. 1 ЗЗД досежно началния момента на специалната /кратка/ погасителна давност за лихви се явява в противоречие с постановените по реда на чл. 290 ГПК решение №

97/6.VII.2009 г. на състав на II-ро т.о. по т.д. № 745/08 г., както и с решение № 69/8.VI.2011 г. на I-во т.о. по т. д. № 685/2010 г.

Мотивиран от горното Върховният касационен съд на Републиката, Търговска колегия, Първо отделение

О П Р Е Д Е Л И :

ДОПУСКА касационно обжалване на решение № 2315 на Софийския апелативен съд, ГК, 8-и с-в, от 10.XII.2014 г., постановено по гр. дело № 3426/2014 г. В НЕГОВАТА ОТХВЪРЛИТЕЛНА ЧАСТ, КАКТО И на постановеното по същото дело по реда на чл. 250 ГПК допълнително решение № 270/16.II.2015 г. по противоречиво разрешавания от състави на ТК и ГК на ВКС при сега действащия ГПК (в сила от 1.III.2008 г.) правен въпрос: „Спира ли и прекъсва ли предявяването на частичен иск погасителната давност за непредявената част от вземането, вкл. и в хипотезата на допуснато по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК увеличаване размера на първоначално предявения частичен иск?"; КАКТО И в хипотезата по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по правния въпрос: „За началния момент на претендирана законна лихва върху главницата на обезщетение, предмет на прекия иск по чл. 226, ал. 1 КЗ (отм.) при своевременно направено с отговора по исковата молба възражение за частично погасяване на тази претенция с изтичане на специалната /кратка/ погасителна давност?"

У К А З В А на касаторката Р. П. А. чрез нейния процесуален представител по пълномощие от САК – адв. К. М. /с кантора в [населено място], [улица], вх. „Б”, ап. № 3/, че следва В ЕДНОСЕДМИЧЕН СРОК от получаване на съобщението за това да представи в канцеларията на търговска колегия на ВКС документ (банково бордеро) за внесена по сметката на този съд за държавни такси допълнителна такава в размер на 490 лв. (четиристотин и деветдесет лева), тъй като в противен случай настоящето касационно производство ще бъде прекратено в частта му по жалбата й.

У К А З В А на касатора „Застрахователно акционерно дружество „А.”-София чрез неговия процесуален представител по пълномощие от САК – адв. М. Б. Николова-Т. /с кантора в [населено място], [улица]/, че следва В ЕДНОСЕДМИЧЕН СРОК от получаване на съобщението за това да представи в канцеларията на търговска колегия на ВКС по делото документ (банково бордеро) за внесена по сметката на този съд за държавни такси допълнителна такава в размер на 191.47 лв. (сто деветдесет и един лева и четиридесет и седем стотинки), тъй като в противен случай настоящето касационно производство ще бъде прекратено в частта му по жалбата на дружеството.

СПИРА настоящето касационно производство на основание чл. 292 ГПК.

ПРЕДЛАГА на Общото събрание на гражданската и на търговската колегии на ВКС да постанови тълкувателно решение по правния въпрос: „Предявяването на иска като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК дали спира и прекъсва погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането?“

Определението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1

2